

Op school steek je
niks op!

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Maastricht University *Leading in Learning!*

In 2012 lanceerde de Alliantie Nederland Rookvrij het project Rookvrije Schoolterreinen. Vervolgens startte de Universiteit van Tilburg in het najaar van 2013 een grootschalig onderzoek naar de implementatie en de effecten van een rookvrij schoolterrein. Het onderzoek is in 2017 afgerond. De resultaten zijn voor scholen van belang aangezien het vanaf 2020 verplicht is voor alle scholen om een rookvrij schoolterrein te hebben.

Deze factsheet gaat in op de volgende vragen:

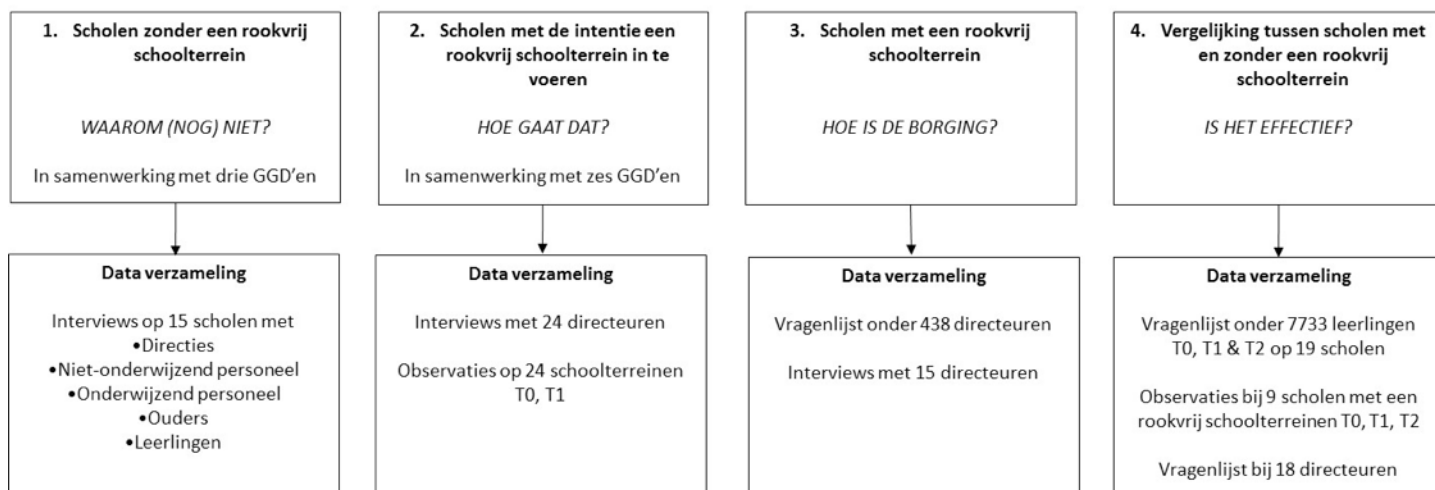
Wat houdt een rookvrij schoolterrein in? Wat weerhoudt scholen ervan een rookvrij schoolterrein in te voeren? Hoe verloopt het invoeren? En als scholen eenmaal een rookvrij schoolterrein hebben, hoe verloopt de borging van het beleid? Tot slot, is een rookvrij schoolterrein effectief?

WAT HOUDT EEN ROOKVRIJ SCHOOLTERREIN IN? HET ONDERZOEK

Een rookvrij schoolterrein is onderdeel van de Gezonde School aanpak. Een rookvrij schoolterrein is een terrein waarop niemand rookt (geen normale sigaretten en geen elektronische sigaretten of andere tabaksproducten).

Om alle vragen te beantwoorden rondom rookvrije schoolterreinen zijn in totaal vier deelonderzoeken uitgevoerd bij verschillende middelbare scholen. Zie figuur 1 voor een overzicht.

Figuur 1 Methode van het onderzoek

In totaal zijn er drie richtlijnen:

1. Het verbod geldt voor het gehele terrein (dus nergens een gedoogplek).
2. Het verbod geldt voor iedereen (waaronder leerlingen, personeel en bezoekers)
3. Het verbod moet worden aangeduid (bijvoorbeeld in het schoolreglement en/of met borden)

DEELONDERZOEK 1

Scholen die (nog) geen rookvrij schoolterrein hebben: waarom niet?

Scholen die (nog) geen rookvrij schoolterrein hebben, zien veel 'beren' op de weg, zoals het ontbreken van draakvlak bij leerlingen/personeel en de verwachting dat rokers net buiten de poort zullen gaan roken. Geïnterviewden geven aan dat er behoefte is aan dat alle personen die betrokken zijn bij de school (bv (rokende) leerlingen, (rokende) personeelsleden, ouders en de buurtbewoners) geïnformeerd zouden moeten worden en de mogelijkheid moeten krijgen om mee te denken over de vormgeving van het beleid. Daarnaast geven geïnterviewden aan dat wetgeving een steun in de rug zou zijn om het rookbeleid te gaan invoeren. Dit is positief nieuws, aangezien in 2020 deze wetgeving eraan komt.

DEELONDERZOEK 3

Scholen met al een rookvrij schoolterrein: hoe is het gesteld met de borging?

Scholen slagen er goed in om het beleid te borgen binnen de school. Anders gezegd: als scholen eenmaal een rookvrij schoolterrein hebben, wordt dit gezien als een 'normale zaak'. Geïnterviewden geven aan dat tijdens de borgingsfase de personeelsleden een belangrijke rol spelen. Personeelsleden hebben immers een voorbeeldfunctie, hebben goede onderlinge relaties met leerlingen en zijn verantwoordelijk voor de handhaving van het beleid.

DEELONDERZOEK 2

Scholen die een rookvrij schoolterrein gaan invoeren: hoe gaat dat?

Hoewel het invoeren haalbaar is, geven directies aan dat er uitdagingen zijn, zoals het realiseren van de handhaving en het naleven van de richtlijn dat het verbod ook voor personeelsleden moet gelden. Uitzonderingen maken voor het rokende personeel lijkt niet wenselijk te zijn. Geïnterviewden geven daarnaast aan dat de invoering eenvoudiger gaat als het schoolterrein duidelijk afgebakend is. Bovendien helpt het als scholen de tijd nemen om de invoering zorgvuldig voor te bereiden, en aandacht besteden aan de handhaving.

DEELONDERZOEK 4

Is een rookvrij schoolterrein effectief?

Het onderzoek toont niet aan dat een jaar na de invoering van een rookvrij schoolterrein minder jongeren beginnen met roken; misschien is daar meer tijd voor nodig. Een rookvrij schoolterrein beschermt in ieder geval wel tegen de blootstelling van jongeren aan rook van derden. Daarnaast draagt een rookvrij schoolterrein mogelijk bij aan het versterken van niet-roken als de sociale norm. Deze norm is noodzakelijk voor het realiseren van een rookvrije generatie.

CONCLUSIE

Het lijkt erop dat de impact van een rookvrij schoolterrein afhangt van hoe het wordt ingevoerd: strikte handhaving, geen enkele uitzondering maken (alle gebieden, ook net buiten het hek; voor iedereen dus ook personeel; en voor *alle* tabaksproducten), en het versterken van niet-roken als de sociale norm, lijken randvoorwaarden voor succes. Door strikt te handhaven maak je het jongeren makkelijker om niet te roken. Geen enkele uitzondering maken, oftewel duidelijke regels geven een krachtige boodschap af: (allerlei vormen van) roken is ongewenst.

Het versterken van de norm niet-roken kan op diverse manieren. Denk aan aanvullende wet- en regelgeving vanuit de overheid, zoals het verhogen van de accijns op tabaksproducten en het verminderen van het aantal verkooppunten. Of door ouders te betrekken bij het ontmoedigen van roken van hun kinderen door bijvoorbeeld roken in huis of in de auto niet toe te staan. De GGD kan hierover opvoedingsadviezen geven aan ouders. Verder kunnen rookvrije omgevingen worden gecreëerd op andere plekken waar jongeren veel tijd doorbrengen. Zo kunnen sportclubs of zwembaden het buitenterrein rookvrij maken.

AANBEVELINGEN AAN SCHOLEN

Voorbereidingen:

- Neem voldoende (voorbereidings)tijd
- Betrek *alle* personen die betrokken zijn bij de school bij het beleid en licht het rookbeleid toe
- Werk samen: communiceer met andere scholen zodat 'best practices' kunnen worden gedeeld
- Vraag indien nodig extra begeleiding en ondersteuning van de GGD in de regio

Invoering:

- Zorg voor duidelijke regelgeving
- Biedt nergens *op* en *rondom* het schoolterrein gelegenheid tot roken (wijs dus geen rookplek aan buiten het terrein om te roken)
- Indien mogelijk: sta leerlingen niet toe om het schoolterrein te verlaten gedurende schooltijd

- Zorg voor een goede afbakening van het terrein d.m.v. hekken, heggen of lijnen
- Sta gebruik van alternatieve tabaksproducten, zoals de e-sigaret, de shishapen of de iqos niet toe
- Maak geen uitzonderingen voor rokende personeelsleden
- Ga in gesprek met rokers en biedt ze hulp aan, bijvoorbeeld een stoppen-met-roken cursus

Na invoering:

- Zorg voor strikte handhaving
- Bedenk: als het beleid eenmaal is ingevoerd, wordt het vaak al gauw als een 'normale zaak' gezien
- Grote scholen lijken meer moeite te hebben met het borgen van het nieuwe rookbeleid en moeten om die reden personeelsleden intensief blijven betrekken ook na de invoering, zodat het beleid geborgd blijft

COLOFON

TEKST
VORMGEVING EN PRINT
EINDREDACTIE

Andrea Rozema
PrismaPrint
Maria Jansen
Hans van Oers
Jolanda Mathijssen

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door ZonMw.

MEER INFO?

Dit promotieonderzoek is uitgevoerd door Andrea Rozema (01-09-2013 tot 01-09-2017) onder begeleiding van Dr. Jolanda Mathijssen, Prof. Dr. Maria Jansen en Prof. Dr. Hans van Oers.

Voor meer informatie over rookvrije schoolterreinen kunt u terecht op <https://www.gezondeschool.nl/advies-en-ondersteuning/rookvrij-schoolterrein/>. Heeft u vragen over het onderzoek kunt u contact opnemen met onderzoeker Andrea Rozema, a.d.rozema@tilburguniversity.edu / 013-466 3136